

Välkommen till årsmötet 2025

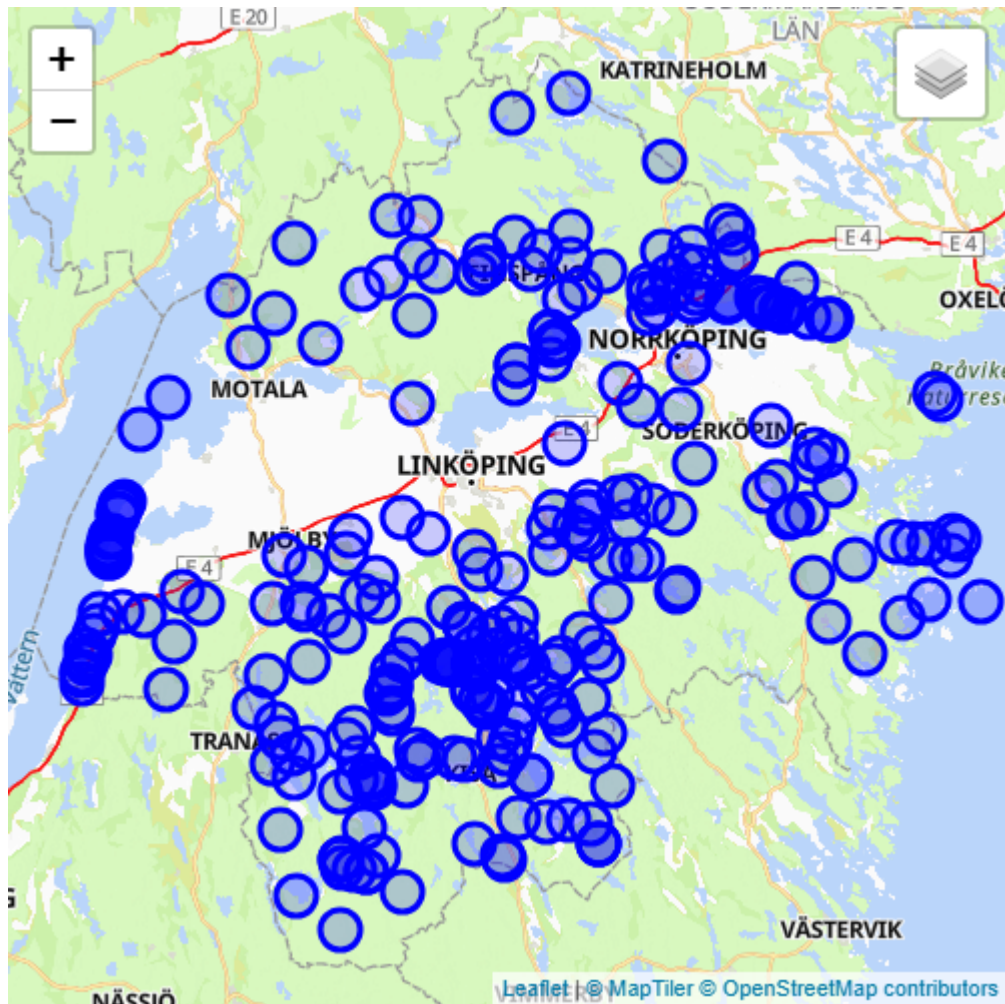
Falketorp missionsgård, Vikbolandet,
Östergötland

Foto: Kopparboggrottan. Hans Hansson, okänt årtal.

Välkommen till Sveriges Speleologförbunds årsmöte 2025!

Östergötland är gammal klassisk svensk grottmark. Det är här Leander Tell, svensk grottforsknings fader och initiativtagare till Sveriges Speleologförbund, började sin grottbana i Norrköpingstraktens blockgrottor. Inte konstigt då att SSF förla redan sitt andra (egentligen första) årsmöte 1967 till just Östergötland!

Grottor i Östergötland enligt SSF:s grottdatabas (maj 2025)

Program

Torsdag

17:30 Middag

19:00 Kvällsprogram: Välkomna till Vikbolandet!

19:15 Peter Ulvatun visar bilder från och berättar om en grottfotoworkshop i Italien

Någon gång när det passar: Kvällsfika

Fredag

7:30 Frukost

9:00 Avfärd mot Kolmården

12:00-13:00 Lunch vid Kopparbogrottan

15:30 Återresa till Falketorp missionsgård

17:30 Middag

19:00 Årsmöte

Någon gång när det passar: Kvällsfika

Lördag

7:30 Frukost

9:00 Avfärd mot Torekulla kyrka

Besök Torekulla Kyrka

15:00 Återresa till Falketorp missionsgård

17:30 Middag

19:00 Kvällsprogram:

Någon gång när det passar: Kvällsfika

Söndag

7:30 Frukost

Städning av lokalerna

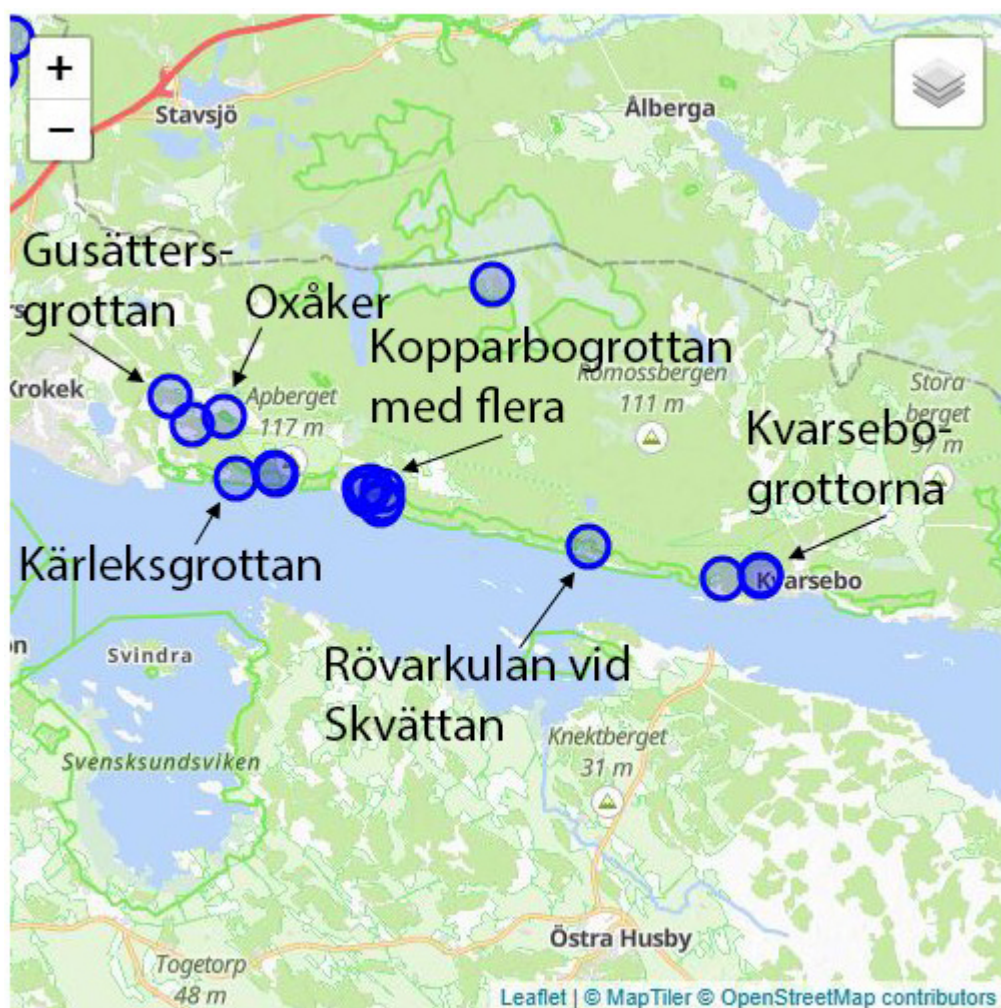
Avresa hemåt!

Kolmården (fredag)

Kolmården, gränstrakten mellan Södermanland och Östergötland, ligger precis norr om Bråviken. För gemene man är det nog idag mest känt för Kolmårdens djurpark, litteraturvetarna känner förstås Kolmården som scen för delar av handlingen i Carl Jonas Love Almqvists Drottningens juvelsmycke, men vi känner förstås Kolmården för dess karstgrottor. Men som vi förhoppningsvis kommer att hinna se, så finns också flera andra grottor, bland annat flera strandgrottor.

Det som gör Kolmården lite extra speciellt är förekomsten av "urkalksten". En del av kalkstenen, kolmårdsmarmorn (en serpentinkalksten eller så kallad ofikalcit), har varit en viktig industristen som brutits för sin vackra gröna färg. Man kan idag hitta kolmårdsmarmor bland annat i Drottningholms slott, Uppsala universitet, Nationalmuseum och Kungliga Operan. Berggrundskarta:

<https://resource.sgu.se/dokument/publikation/af/af123beskrivning/af123-beskrivning.pdf>

För att nå grottområdena på norra sidan om Bråviken kommer vi att ta bilfärjan mellan Skenäs och Säter (Skenäsleden; <https://www.trafikverket.se/resa-och-trafik/farjetrafik/skenasleden/>). Färjan går med halvtimmetstrafik, och är avgiftsfri.

Marmorbuket/Fagervik

Kärleksgrottan (Riksnummer 1011, längd 17 meter, karst)

Grottan består av två gångar, där den vänstra är den rymligaste. En bäck, som i alla fall tidigare luktade avlopp, leder genom grottan. Det sägs att guden Amor har sin hemvist i grottan och att man ljumma sommarkvällar kan höra honom spela ovanför ingången! Tidigare ska grottan också ha lett upp till Spiran som är en utsiktspunkt 500 meter västnordväst om Kärleksgrottan.

Hitta hit: Kärleksgrottan ligger 500 meter OSO om Marmorbrukets före detta herrgård, 20 meter från Bråviksstranden.

RT90 X: 6504230, Y: 1536400 (WGS84 N 58.6591°, E 16.4323°) (grottdatabasen)

WGS84: N 58° 39.548', E 016° 25.922' (geocaching.com)

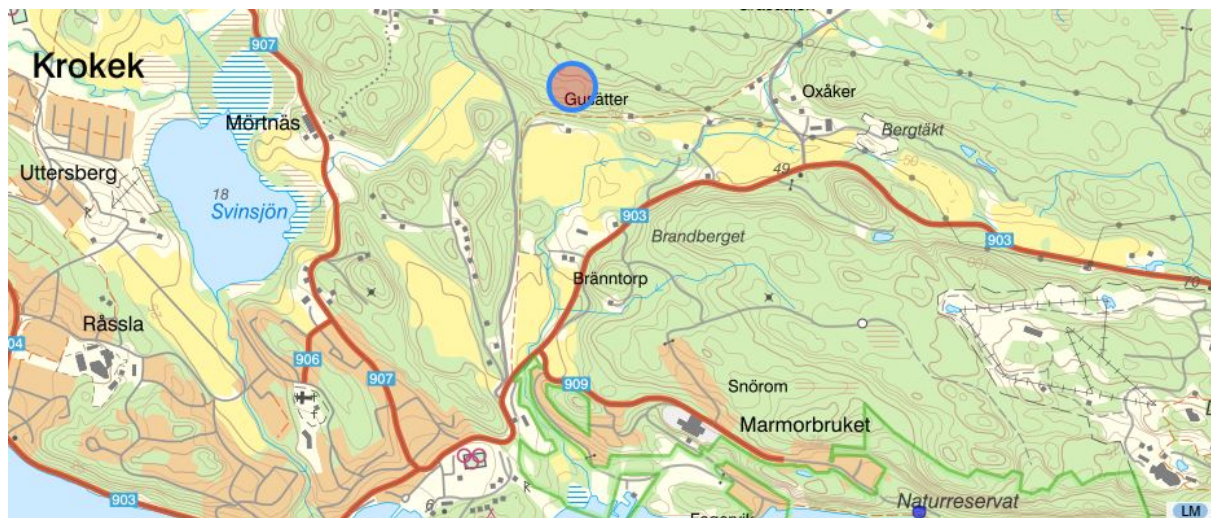
Ingången till Kärleksgrottan. Foto: Anders Lavas.

Gusättersgrottan (1013, 2 m, karst)

Gusättersgrottan var tidigare en längre grotta, upp till 12 m med ett litet droppstensgalleri, men är numera "igengrävd av en grävling" enligt grottdatabasen. Men det kan vara värt att kolla upp! Kanske ett grävprojekt, om grävlingen har flyttat ut?!

Hitta hit: Gusättersgrottan ligger 1,5 km NO om Krokeks kyrka, ovanför branten 600 meter norr om gården Bränntorp. Från Nunnebanan (gammal järnvägsbank) leder en i det närmaste obefintlig stig som efter ca 80 meter når fram till grottan.

RT90 X: 6505850, Y: 1535050 (WGS84 N 58.6737°, E 16.4093°)

Verkstadsgrottan (982, 4 m, förskjutningsgrotta)

Grottorna vid Oxåker (965, 3 m, karst)

Kopparboggrottorna

Grottorna här ligger i Bråvikenbranten naturreservat

(<https://www.lansstyrelsen.se/ostergotland/besoksmal/naturreservat/bravikenbranten-naturreservat.html>).

Kopparboggrottan (952, 125 m, karst)

Kopparboggrottan är den längsta och kanske mest kända grottan i området. Den sägs ha upptäckts på 1950-talet, men fick sitt nuvarande utseende genom Gunnar Byströms utgrävningar mellan 1973 och 1988. Den övre ingången är den största, och är lättbesökt. De nedre delarna är trängre och är tidvis vattenfyllda. Grottan behöver städas, så gör gärna en insats under ert besök!

Hitta hit: Grottan ligger 1,5 km SO om Kolmårdens djurpark och 300 m OSO om östligaste huset vid Bråviksstranden i Kopparbo (Fridhem), på norrsidan av bergknallen närmast Bråviken. Vid Kolmårdens Djurpark: Ta vägen mot Vildmarkshotellet (avtagsväg vid Terrariet). Efter ca 300 meter tag vänster mot Kopparbo (Kopparbovägen). Efter ytterligare 100 meter, tag vänster in på en grusväg. Denna leder efter drygt 50 meter upp till en öppen yta (äng) där man kan parkera bilen. Därifrån är det skyltat till grottan.

RT90 X: 6503830, Y: 1539300 (WGS84 N 58.6552°, E 16.4822°)

Flera andra grottor finns i närheten:

Grottan vid Järngruvevägen (999, 5 m, karst): Från en valvliknande, låg ingång sträcker sig sedimenttäckta gångar inåt. Ingången, som ligger i kanten av en dolin, är ofta vattenfylld. Grävprojekt? **Hitta hit:** Grottan ligger 1 km SO om Kolmårdens djurparks entré och 150 m OSO om Järngruvevägens sydöstra ände i Kopparbo. RT90 X: 6504100 / Y: 1539050 (WGS84 N 58.6577°, E 16.4779°)

Källan (1007, 5 m, karst): Ingången är ett ofta vattenfyllt meterdjupt hål. Från botten fortsätter en låg och bred gång svagt uppåt. Grottan är nästan helt sedimentfylld. 35 m mot öster finns en mindre grotta tillhörande samma system, kallad Rashålet. Grottan ligger nära bebyggelse. Grävprojekt? **Hitta hit:** Grottan är belägen 1 km SO om Kolmårdens djurpark, 100 m SSO om Järngruvevägens sydöstra ände i Kopparbo och nära en tomtgräns. RT90 X: 6504050 / Y: 1538950 (WGS84 N 58.6572°, E 16.4762°)

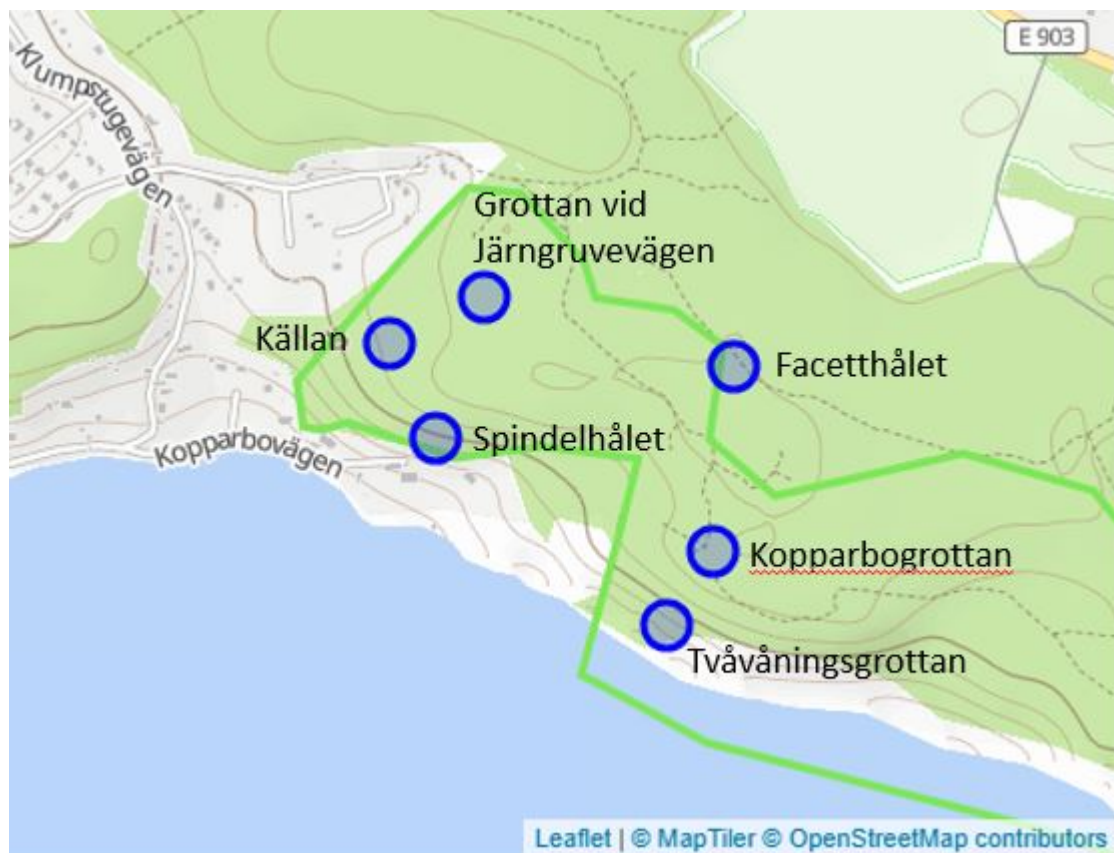
Spindelhålet (295, 10 m, förskjutningsgrotta): Ingången är ett 3 m djupt, trångt schakt. På botten vidtar en rak gång med takhöjd på 1-1.5 m. Som framgår av namnet en lämplig grotta

för den djurintresserade. Gott om utfällningar på grottans väggar. Berggrunden utgörs av amfibolit. **Hitta hit:** Grottan ligger 1200 m SSO om Kolmårdens djurparks entré, ovanför näst sista huset mot öster vid Bråviksstranden, Kopparbo, i en sprickzon strax SO om ett gruvhål. RT90 X: 6503950 / Y: 1539000 (WGS84 N 58.6563°, E 16.4770°)

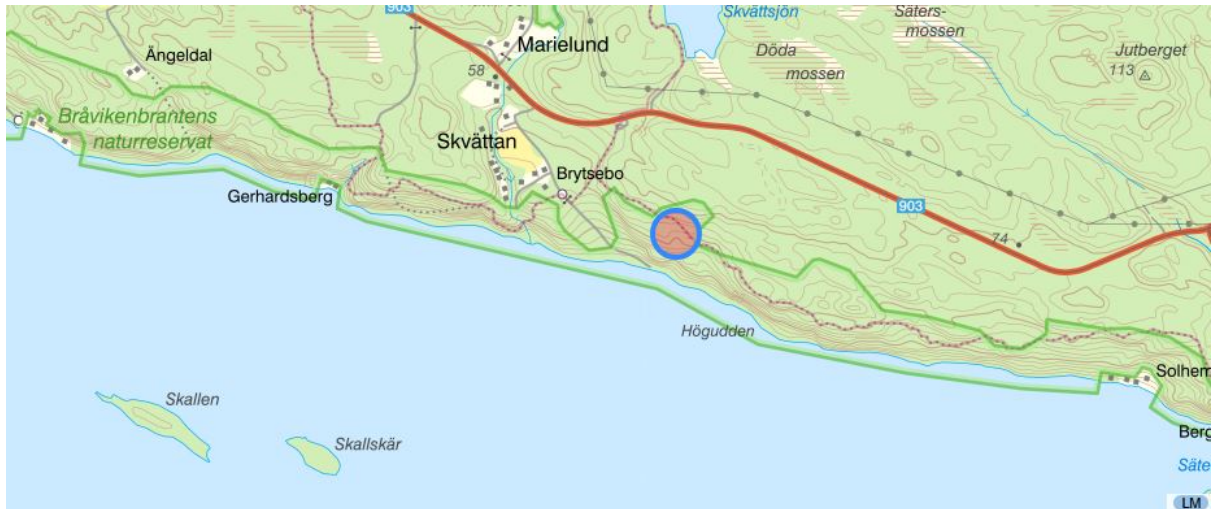
Facetthålet (1006, 10 m, karst): I botten av en dolin går en bred och låg gång svagt neråt. Grottan är tidvis halvfull med vatten. Flera små kalkbrott finns kring grottan, men inget som nått denna. Mot öster finns troligen en sedimentfylld fortsättning men också ett grävlinggryt.

Hitta hit: Grottan ligger 1.5 km SO om Kolmårdens djurpark och 400 m OSO om östligaste huset vid Järngruvevägen i Kopparbo. Den ligger 15 m S om stigen österut från detta hus. RT90 X: 6504030 / Y: 1539320 (WGS84 N 58.6570°, E 16.4826°)

Tvåvåningsgrottan (294, 6 m, förskjutningsgrotta)

Rövarkulan vid Skvättan (207, 8m, strandgrotta): Ett ingångshål på kanten av en bergknalle leder ner 3 m till en rymlig sal. Spår av aska finns. Ytterligare en ingång kan ha funnits mot norr som blockerats av ras. Grottan ska ha varit bebodd av rövare. **Hitta hit:** Grottan är belägen i Bråvikenbrantens naturreservat, 5 km OSO om Kolmårdens djurpark och 500 m OSO om gården Brytsebo. Vägvisning finns från Sörmlandsleden. Parkering vid Skvättan. RT90 X: 6502950 / Y: 1543400 (WGS84 N 58.6469°, E 16.5527°)

Säter/Kvarsebo

I närheten av färjeläget finns flera strandgrottor som kan vara värda ett besök om tid medger:

Örnbergsgrottan (149, 17m, strandgrotta): Grottan utgörs av en rak och hög spricka, tydligt slipad av vatten. Grottan smalnar i ett ras 10 m in. Försättningen på grottan kan nås genom denna smala passage eller genom ett hål uppfifrån vid raset. Denna inre del är 6 m lång och mer otydlig i formen än den yttre. Stenåldersboplatsen kallad "Säter I" ligger alldeles i närheten. Grottan lär ha använts som tillflyktsort vid ofredstider, bl a vid Rysshärjningarna år 1719. **Hitta hit:** Denna grotta ligger 1.5 km VSV om Kvarsebo kyrka, i en spricka NO om vägen och 150 m OSO om torpet Säterslund. RT90 X: 6502350 / Y: 1546100 (WGS84 N 58.6413°, E 16.5990°)

Kristinagrottorna, södra grottan (924, 9m, strandgrotta): En spricka som utvidgar sig till ett stort rum. Längst in syns den ursprungliga sprickan. Tydlig påverkan av vatten. Väggarna är vackert rundade. Kulturlager med kol och aska samt eldstad finns vilket tyder på att grottan kan ha varit bebodd mycket tidigt. Stenåldersboplatsen "Björkliden" (se litt Engström) ligger i närheten. **Hitta hit:** Grottan ligger 900 m VSV om Kvarsebo kyrka, i en spricka i branten mot OSO. RT90 X: 6502400 / Y: 1546850 (WGS84 N 58.6416°, E 16.6119°)

Kristinagrottorna, norra grottan (1763, 12m, strandgrotta): En spricka, tydligt slipad av vatten, har genombrutit berget så att en tunnel bildats. Västra ingången har förstörats genom ras, den östra har trängts ihop. Några meter ytterligare mot O kan man komma ned i en mindre grotta, 5 m lång (samma grottunnel). Ytterligare en mindre grotta finns vid bergväggen 7 m mot S. Denna är 6 m lång, 0,5-4 m hög och 0,4-1 m bred. **Hitta hit:** Grottan ligger 900 m VSV om Kvarsebo kyrka, i en bergsbrant mot OSO, i en bred spricka i branten 30 m N om södra grottan. RT90 X: 6502430 / Y: 1546850 (WGS84 N 58.6419°, E 16.6119°)

Torekulla kyrka (lördag)

Torekulla kyrka (933, 209m, förskjutningsgrotta)

Grottan är Östergötlands längsta. Den är möjligen ett exempel på en neotektonisk bildning. Uppe på blocken finns isräfflor på ett flertal ställen. Huvudingången från gräsplanen leder ner till en 10x15 m stor sal (areamässigt störst i landskapet). Från salen finns en andra utgång åt norr i en sprickgång. Via en stor sten (Predikstolen) når man en övre våning, Läktaren. Bakom Predikstolen finns en låg krypgång som leder till ett sammanhängande labyrintartat system med omväxlande större utrymmen och trånga gångar. Hela systemet har ett 60-tal ingångar och är bitvis ganska ljust.

Enligt tradition ska Torekulla ödekyrka ha legat här. Grottan beboddes av den snälla jätten Enekorn som lånade pengar åt en bondpojke i Rämninge, så att han kunde lösa ut sina syskon från gården. När pojken sonson sedermera skulle återbetala lånet, kom det en röst från grottan: "Enekorn, han e dö. Behåll era pengar."

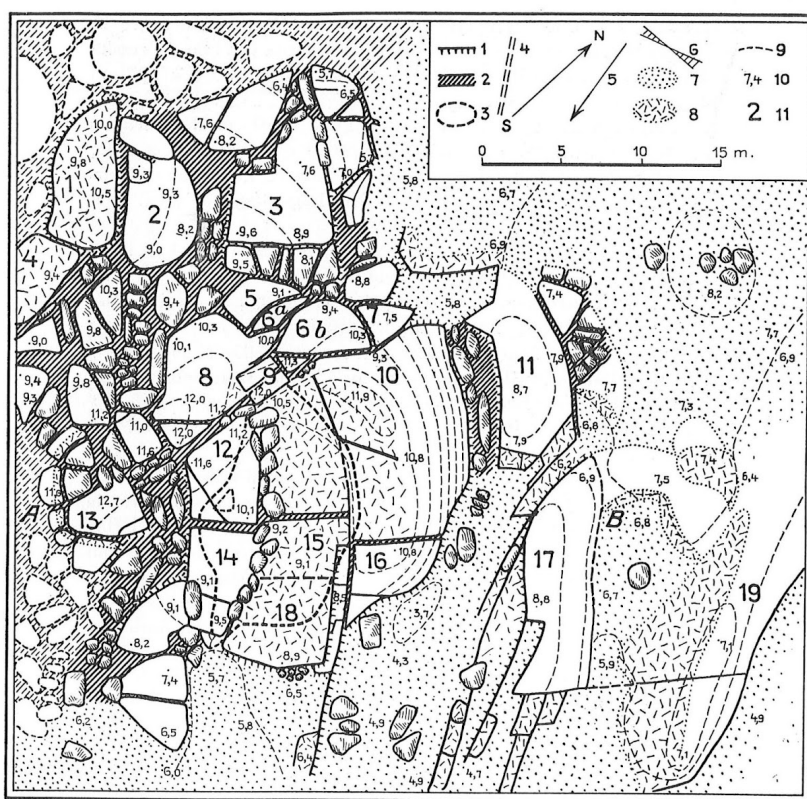

Fig. 2. Detaljkarta över berghällen »Torakulla kyrka» upprättad med distanstub 1942. Skala 1 : 350.

Teckenförklaring: 1 klyft efter vilket vertikal sättning ägt rum, 2 rämna m.e.m. fylld av autoktona block, 3 begränsningen av den stora grottans golv, 4 sprickdalsriktning, 5 isrörelseriktning, N 16° O, 6 parallellstrukturens riktning, 7 morän och sediment, 8 läsida, 9 stötsida (betecknad endast med nivåkurvor), 10 höjdsiffror + 50 m = höjden över havet, 11 nummer på block, hänvisande till texten.

Detail map of the rock »Torakulla church» drawn with tachymeter 1942. Scale 1 : 350.
Signs: 1 Joint with vertical fault, 2 Cleft more or less filled with autochthonous blocks, 3 Limitation of the floor of the large cave, 4 Direction of the fissure valleys, 5 Direction of the ice movement, N 16° E, 6 Direction of the parallel structure, 7 Drift and sediments, 8 Leeward side of roches moutonnées, 9 Glacial striated stoss side of roches moutonnées (marked only with contour-lines), 10 Height figure + 50 m = height above sea, 11 Figure of blocks referring to the text.

Hitta hit

75 km till Torekulla kyrka (1 timme, 12 minuter) från Falketorp:

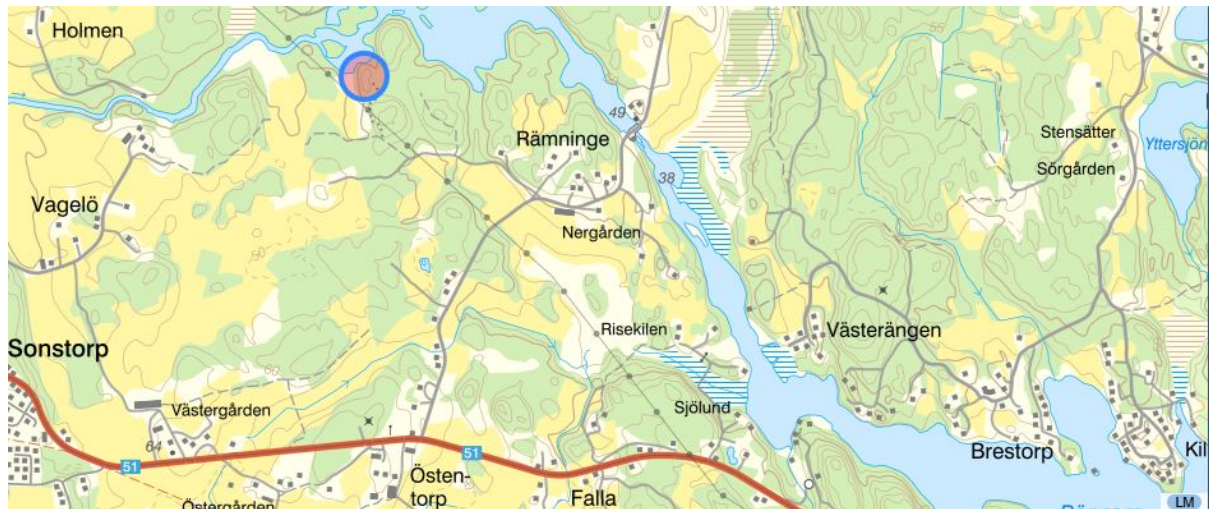
Från Falketorp Missionsgård, åk väg 209 västerut mot Norrköping. Därifrån väg 51 mot Finspång. Passera Finspång. Drygt 6 km efter sista rondellen i Finspång, sväng höger in på Rämningevägen (skyltat "Hessmedstorp 3"). Efter drygt 1 km, sväng vänster (skyltat mot "Torekull P"). Kör ytterligare ca 700 meter till parkeringen.

Google Maps: PMM6+8V Sonstorp

SWEREF 99: N 6510539, E 538323 (WGS84 N 58.7332°, E 15.6619°)

(<https://app.raa.se/open/fornsok/lamning/f6da9c02-7166-4415-ada6-e09cee27f1ab>)

Grottdatabasen har ganska grova koordinat (+/- 100 meter) så här kan vi göra en insats!

Deltagare